

D · N
5/1 1957

Morgonbönen i skolan

Frågan om den obligatoriska morgonbönens borttagande har på senaste tiden aktualiserats genom skilda framställningar från skolorgdomens sida. Vid ett läroverk begärde några gymnastiser att av samvetsskäl bli befriade från morgonbönen. De fick utan vidare avslag från rektorn; skolöverstyrelsen och regeringen gick på samma linje. Linköpings stifts elevrådsorganisation, som representerar flera tusen elever, har i skrivelse till regeringen begärt att morgonbönen skall göras frivilliga för eleverna eller att skolorna skall befrias från skyldigheten att anordna morgonböner; den uppfattning som ligger bakom framställningen har klarlagts i en artikel i Dagens Nyheter av gymnasten Lars Furhoff. Den enquete som vi i går publicerade rörande skolorgdomens ställning till morgonbönen ger inte något alldeles bestämt utslag, men tyder på att en stor del av ungdomarna anser att morgonbönen borde slopas eller i varje fall göras frivillig.

Gällande bestämmelser om kristendomsundervisning är inte alldeles entydiga, men går utan tvivel snarast ut på att det gäller att inhämta kunskap i ett ämne, inte att bibringas tro på en viss lära; i anvisningarna för realskolan betonas exempelvis att "undervisningen i kristendoms-kunskap har till uppgift att meddela kunskap om kristendomen", och 1946 års skolkommission framhöll uttryckligen att undervisningen skulle vara objektiv och inte innebära ett påtvingande av en åskådning. Huruvida dessa grundsatser verkligen alltid blir följda i skolorna torde vara tvivelaktigt; i många fall, särskilt då läraren är en troende kristen, är det väl ofrånkomligt att undervisningen kommer att innefatta starka drag av förkunnele och propaganda. I princip är emellertid morgonbönen för närvarande den centrala metoden för strävan att bibringa ungdomen en bestämd religiös uppfattning.

Skolkommissionen motiverade bibehållandet av dessa andakter i mycket allmänna och vaga ordalag. "Det principiella religionsfrihetskravet bör upprätthållas, men en morgonandakt, präglad av en kristen grundton, bör kunna utformas så, att den icke kommer i strid med detta krav", heter det bland annat i kommissionens betänkande. Att själva detta uttalande innehåller en motsägelse lär det vara svårt att komma ifrån. Inte mindre än hälften av kommissionens tolv ledamöter reserverade sig också på denna punkt under anförande av bland annat följande: "Tvånget att delta i morgonandakten, dvs i en bestämd kulthandling, utgör ett kategoriskt ingrepp i trosfriheten. Lika litet som man numera tvingar vuxna människor att besöka gudstjänster, bör man tvinga ungdomar, som är långt mera lättsuggerade och lättleda än äldre människor, att delta i andaktsutövande." Skolkommissionens sekreterare, rektor Stellan Arvidson, framför i en artikel i Morgon-Tidningen samma synpunkter: "Det är svårt att förneka att det här är fråga om ett tvång som strider mot religionsfrihetens princip. Morgonbönstvängt strider mot an-

dan i den nya skollagstiftningen och mot principerna för 1951 års religionsfrihetslagstiftning."

Att morgonbönen åtminstone för äldre elever kan innebära ett kännbart samvetstväng kan inte bestridas. Många har säkert erfarenhet av att det just i denna ålder känns förnedrande att på grund av skolornas föreskrifter eller föräldrarnas vilja vara skyldig delta i kulthandlingar inom en religion som man inte tror på. Såväl morgonbönen som konfirmationen får för många ungdomar en prägel av motbjudande hyckleri; de tvingas eller förmås att böja sig -- vad beträffar konfirmationen ofta av konventionella skäl -- trots att de i andra sammanhang ständigt får lära sig att plikten framför alla andra är att hålla på sanningskravet

och att följa det egna samvetets bud. Senare avtrubbas denna känslighet hos de allra flesta; folk som är namnkristna eller inte alls tror på religionen vänjer sig vid att betrakta vigseln, dopet och begravningen i kristen regi som rena formaliteter, och den konflikt mellan samvete och yttre handling som en gång fanns i ungdomen försvinner under trycket av samhällsvanorna.

Det kunde därför synas naturligt att göra morgonbönen helt frivilliga. Det kunde i varje fall tänkas att man gjorde försök av denna art i ett antal skolor, varvid det naturligtvis måste ses till att frivilligheten inte blir ett sken, utan en realitet. Rektor Arvidson meddelar att ett sådant försök för några år sedan gjordes vid ett läroverk; försöket måste emellertid avbrytas, eftersom morgonbönen blev nästan alldeles avfolkade. Det enda hållbara är att helt slopa morgonbönen. De är oförenliga med den religionsfrihet som ständigt proklamerats. Det är hög tid att detta statliga samvetstväng avskaffas.